

УДК 338.24.01

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/156-3>**Клименко Л. В.**кандидат економічних наук, доцент,
Уманський національний університет садівництва
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2126-5126>**Халахур Ю. Л.**кандидат економічних наук, доцент,
Уманський національний університет садівництва
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3474-8418>**Длугоборська Л. В.**викладач,
Уманський національний університет садівництва**Klimenko Lidiya, Halahur Yuliya, Dluhoborska Liudmyla**
Uman National University of Horticulture

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ КОНЦЕПЦІЙ УПРАВЛІННЯ

У статті систематизовано еволюційні етапи формування наукових теорій, концепцій та моделей економічного розвитку підприємств на основі досліджень як наукових шкіл, так і положень окремих представників даної наукової гіпотези. Визначено концептуальні підходи до узагальнення інструментарію економічного розвитку адаптованих та закладених в основу програм і стратегій соціально-економічного розвитку господарюючих суб'єктів у сучасному вимірі концепцій управління. Обґрунтовано, що економічний розвиток національної економіки як динамічної складної соціально-економічної системи, що саморозвивається й характеризується циклічними етапами зростання та спаду економіки є незворотнім і спрямованим на якісні та кількісні зміни національного розвитку. Визначено, що при моделюванні економічного розвитку національної економіки, слід враховувати об'єктивні закономірності динамічних процесів соціально-економічної системи та ґрунтуватись на виваженій оцінці рушійних сил, джерел, ресурсів, факторів.

Ключові слова: економічний розвиток, економічні теорії, концепції управління, інструментарій економічного розвитку, національна економіка.

EVOLUTION OF THEORIES OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN THE MODERN DIMENSION OF MANAGEMENT CONCEPTS

The speed of economic change in the global environment is so great, and the inertia of modern thinking is so strong that the current economics in some cases simply does not keep up with the changes taking place in the object of its analysis. As a result, there is a conflict between outdated theories and the new reality, there are scientific claims about the systemic crisis of economic theory. The main purpose of the article is to generalize the genesis of theories, models of economic development of the national economy and the formation of a set of tools and mechanisms for the development of economic entities in the modern dimension of management concepts. The methodological basis of scientific research is general scientific and special methods of scientific knowledge (methods of scientific deduction and induction, comparison and systematization, synthesis). The author's team systematizes the evolutionary stages of formation of scientific theories, concepts and models of economic development of enterprises on the basis of research of both scientific schools and the provisions of individual representatives of this scientific hypothesis. The digression of basic theories of economic development testifies to the transition of scientific views from a set of models of economic development of closed space, to structural transformations of global scale, taking into account institutional and structural gaps that are inherent in certain countries at different stages of their development. In particular, Ukrainian and foreign practice of implementing national economic models has allowed generalizing the conceptual approaches to models of economic development adapted and based on programs and strategies of socio-economic development of economic entities in the modern dimension of management concepts. Economic development of the national economy as a dynamic complex socio-economic system, self-developing and characterized by cyclical stages of growth and decline of the economy is irreversible, aimed at qualitative and quantitative changes in national development is justified. In modeling the economic development of enterprises of the national economy should take into account the objective patterns of dynamic processes of the socio-economic system, modern management concepts and be based on a balanced assessment of driving forces, sources, resources, factors is defined in the article.

Keywords: economic development, economic theories, management concepts, tools of economic development, national economy.

JEL classification: O10, F01, M11

Постановка проблеми. Визначальними рисами розвитку сучасної світової економіки є посилення процесів регіоналізації, інтеграції, глобалізації, які поряд із позитивними аспектами трансформації світових економік, визначаються жорсткою конкуренцією, дина-

мічністю ринкової кон'юнктури, а також мінливим характером зовнішнього та нестабільністю внутрішнього середовища. Глобалізація економічних процесів, зовнішня агресія та воєнне протистояння на Сході України, поглиблення кризових явищ у різних сферах

життєдіяльності, потребують підвищеної уваги вітчизняних науковців і практиків до узагальнення загально-визнаних теорій, концепцій економічного розвитку та формування національних стратегій адаптації підприємств до сучасних умов виробництва. Однак різноманітність наукових підходів до категоріального апарату дослідження економічного розвитку підприємств, заважають сформувати єдиний комплекс інструментів та механізмів управління розвитком суб'єктів господарювання, а також спонукають, до систематизації й критичного аналізу існуючих теорій економічного розвитку у сучасному вимірі концепцій управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти економічного розвитку та зростання національної економіки, були об'єктами досліджень багатьох українських і зарубіжних вчених, науковців і практиків, зокрема: Й. Шумпетера [1], І.Ю. Штулера [3], Ю.В. Ярченко [4], Р. Харрода [6], Е. Домара [7], О.М. Москаленка [11], В.М. Гейця [15] та інших. Разом з тим теоретична проблема, що порушується, вже давно вийшла за межі суто академічної тематики. Людство уже не вперше у своїй історії зіткнулося з жорсткими обмеженнями потенціалу свого розвитку і відповідно економічного зростання.

Формулювання цілей статті. Наявність економічних прогалин функціонування вітчизняної економіки, дискусійних поглядів її розвитку, прогнозів і методів економічного зростання в Україні вимагає екскурсу в надбання світової економічної думки, певного узагальнення теоретичних і модельних принципів економічного розвитку та ефективності господарювання. Однак, недостатнє висвітлення впливу структурних процесів на економічну динаміку та низький рівень адаптованості раніше сформованих теорій економічного розвитку до сучасних зовнішніх та внутрішніх шоків, сприяли активному формуванню теорій структурних трансформацій. Саме тому, ґрунтовнішого дослідження потребують питання узгодження раніше сформованих теорій та розроблених моделей економічного розвитку підприємств України відповідно до сучасних адаптивних світових процесів, зважаючи на більш ефективне вирішення проблем структурних диспропорцій, економічної, соціальної, гендерної нерівності та екологічних питань.

Відповідно, головною метою цієї роботи є узагальнення генезису становлення теорій та моделей економічного розвитку національної економіки та формування комплексу інструментів і механізмів економічного розвитку суб'єктів господарювання у сучасному вимірі концепцій управління.

Виклад основного матеріалу. Серед основ наукового генезису теорій економічного розвитку, виокремлюють концепцію Й. Шумпетера [1]. Згідно його наукових положень, під економічним розвитком слід розуміти процес удосконалення певних елементів суспільних відносин або матеріально-речових складових суспільства, а також соціально-економічних та матеріальних систем у цілому, з переходом до принципово нових якісних характеристик. Досить часто зазначені зміни у економіці отождоюють з прогресом. Водночас, зростання суспільного виробництва стає тією прогресивною силою, що приводить економіку до самоорганізації – точки біфуркації, за якою настає стрибкоподібне якісне перетворення її структури. Історичний

досвід та практика доводить, що односпрямованого прогресу, лінійного розвитку чи одновекторного руху в економіці практично не існує. Зазвичай зміни відбуваються циклічно, хвилеподібно за схемою: прогрес-стагнація-регрес, з певними часовими проміжками.

Вагомий внесок у наукові дослідження циклічного розвитку економіки зробив М. Кондратьєв. На основі аналізу статистичної інформації про динаміку цін, заробітної плати, обігу зовнішньої торгівлі, обсягів виробництва промислової продукції протягом 100-150 років, він сформував цілісну теорію, яка пояснює хвилеподібні коливання економічної динаміки трьох видів – короткі цикли (3-3,5 роки), середні цикли (7-11 років), великі цикли (54-55 років), а також загальний тренд розвитку економіки [2, с. 221].

Найбільш поширеними видами циклів, які набули ґрунтовних наукових досліджень та критики у сфері циклічного розвитку економіки є наступні: цикли Кітчина (3-5 років), Жугляра (7-11 років), Кузнеця (15-25 років) та цикл Кондратьєва (К-цикл 45-60 років) [4].

Значимість поетапного розвитку відображено також у моделі лінійних стадій розвитку В. Ростоу. Його наукові погляди передбачали, що будь-яка економічна система, за умови включення її в світову систему взаємозв'язків, в процесі свого розвитку має пройти певні етапи: визрівання передумов для ривка; традиційне суспільство; перехід до технологічної зрілості; ривок до самопідтримувального зростання; ера масового споживання [3, с. 218]. Тобто, для забезпечення зростання в країні має заощаджуватися та інвестуватися певна частина ВВП.

В цілому, економічний розвиток суспільства являє собою багатоплановий процес, що охоплює економічне зростання, структурні зрушення в економіці, вдосконалення умов та якості життя населення. Зважаючи на геополітичність у світовому вимірі існують різноманітні моделі економічного розвитку (модель Німеччини, США, Китаю, країн Південно-Східної Азії, Росії, Японії та інших країн). Але при всьому їх різноманітті і національних особливостях, існують загальні закономірності і параметри, що характеризують цей процес. Адже за рівнем економічного розвитку розрізняють: розвинені країни (США, Японія, ФРН, Швеція, Франція та ін); країни що розвиваються (Бразилія, Індія та ін), в тому числі найменш розвинені (в основному держави Тропічної Африки), а також країни з перехідною економікою (колишні радянські республіки, країни Центральної та Східної Європи, Китай, В'єтнам, Монголія), більшість з яких займають як би проміжне положення між розвиненими і країнами, що розвиваються.

Очевидно, що на основі наявних відмінностей між країнами в забезпеченості внутрішніми й зовнішніми факторами економічного розвитку відбувається суттєва диференціація в темпах економічного зростання серед країн, що розвиваються, а останнім часом і серед країн з перехідною економікою. Одні з них вийшли на траєкторію самопідтримувального зростання (нові індустріальні країни, Центральної та Східної Європи, певні країни СНД), інші перебувають на стадії нагромадження передумов для такого зростання, треті (найменш розвинуті країни) без відчутних зовнішніх надходжень навряд чи здатні створити передумови

для реального економічного зростання та здійснення структурних трансформацій.

Світового визнання набула теорія структурної трансформації А. Льюїса, яка сформована на основі історичного досвіду розвитку західних країн. Однак, певна частина основних її положень не відповідає інституціональним та економічним реаліям переважної кількості країн з перехідною економікою. Модель не враховує технічний прогрес розвитку підприємств, особливо в аграрному секторі економіки, який досить часто сприяє витісненню робочої сили [3, с. 218]. Всупереч теорії А. Льюїса у вітчизняній економіці, нажалює спостерігаються прямо протилежні явища, коли в містах зростає безробіття, а в селах надлишок робочих рук мінімальний.

Прихильник трансформаційних процесів Х. Ченері значно розширив траєкторію теорії структурних трансформацій. Так збільшення інвестицій внутрішнього та зовнішнього походження та заощаджень розглядається ним, як необхідна, але далеко не достатня умова економічного розвитку. А поняття «структури» в системі економічного розвитку, він розглядав через призму трьох її основних іпостасей: загальноекономічної, індустріальної та інституційної. Саме теорія «трифазного розвитку» слабозрозумілої економіки передбачає, що серед універсальних чинників, на основі яких відбувається структурна трансформація, слід виокремити: спільні технологічні знання, єдність людських бажань, вільний доступ до зовнішніх ринків, нагромадження капіталу, зростання рівня освіти [5].

На нашу думку, вагомими для економічного розвитку, є наукові погляди послідовників кейнсіанської теорії аналізу економічного зростання, які удосконалюючи теорію Дж. М. Кейнса до сучасних умов виробництва, стверджують, що темп економічного розвитку підприємств прямо пропорційний інвестиціям та заощадженням і відповідно обернено пропорційний показнику капіталомісткості.

Серед кейнсіанців-теоретиків, які ґрунтовно досліджували моделі розвитку економіки, особливо виділяють вчення англійського економіста Р. Харрода й американського вченого Е. Домара, які запропонували «фундаментальне рівняння» економічного зростання. Базові принципи Р. Харрода, щодо аналізу економічного зростання передбачали необхідність розрахунку значимості сукупного попиту; переформатування аналізу економіки з площини позачасових і абстрактних логічних постулатів у площину реального історичного часу, шляхом вивчення взаємодії таких змінних, як капітальний фонд, дохід (виробництво), інвестиції та трудовий потенціал; забезпечення фіксованих заощаджень; оцінки залежності поточного приросту товарної продукції від інвестицій та капіталомісткості виробленої продукції; оптимізації загальних потреб в робочій силі на основі визначення коефіцієнта трудомісткості продукції [6]. Теорія динамічного розвитку Е. Домара передбачає репатріацію інвестиційних доходів на економіку країни-донора [7].

Запропоновані стратегії економічного розвитку підприємств кейнсіанської моделі, зумовили розвиток статистико-економічних досліджень співвідношення і коефіцієнтів суспільного відтворення (капіталомісткість, норма нагромадження капіталу тощо) впродовж довгострокового періоду та обґрунтували, що

головним напрямом антициклічної політики є регулювання співвідношення між споживанням і нагромадженням у господарському виробництві суб'єктів господарювання.

Серед суттєвих прогалин кейнсіанської моделі слід виокремити те, що головний акцент зроблено на нагромадження капіталу, як базового фактора розвитку підприємств, нівелюючи якісними змінами в економіці та технічним прогресом; а запропоновані науковцями методи короткострокового (антициклічного) регулювання економіки не завжди відповідають сучасній природі ринку.

У 60-70-х рр. широкого поширення набула посткейнсіанська модель економічного розвитку, яка вбачала, що основою економічного розвитку підприємницької поведінки слугують економічні, політичні, історичні, етнічні, психологічні та інші фактори. Новаторство Дж. Робінсон полягало у тому, що процес ціноутворення розглядався за умови, коли кожен виробник виступає як монопольний володар свого власного продукту [8]. Базові засади посткейнсіанської теорії нині широко використовують більшість розвинутих країн світу в умовах економічної кризи, особливо роль приділяючи стимулюванню інноваційної діяльності використовуючи такі інструменти економічної політики, як субсидії, кредити та податкові пільги. У Канаді надаються державні гарантії щодо кредитування та безпосереднє державне фінансування науково-дослідницьких робіт. У Японії здійснюється бюджетне субсидування і пільгове кредитування державних корпорацій, дослідницьких центрів, які проводять науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки спільно з приватними компаніями. У Німеччині передбачено фінансову підтримку розвитку довгострокових і ризикових досліджень у ключових сферах науково-технічної і виробничо-господарської діяльності. Тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток або часткове його зниження використовують у Франції для новостворених дрібних та середніх фірм. У Великобританії для новостворених інноваційних компаній податок на прибуток знижується з 20% до 1% [9].

Загалом пошуки методологічних і прототеоретичних основ формування еволюційного процесу залежності з урахуванням домінантного прояву глобалізаційних характерних, зумовили активізацію концепції випереджаючого економічного розвитку. Г.В. Колодко в рамках концепції випереджаючого економічного розвитку, запропонував відмовитись від будь-якого догматизму, що обмежує вибір інструментарію політики в межах жорсткими ідеологічної рамками та від спроб створення універсальної теорії економічного розвитку підприємств, а також обґрунтував доцільність застосування економічної компаративістики та гнучкого регулятивного інструментарію залежно від конкретної специфічної ситуації [10].

Ми поділяємо погляди представників концепції випереджаючого економічного розвитку, адже умовою розгортання процесу економічного розвитку має дійсно стати пріоритетний розвиток людського капіталу і людського потенціалу через форсовані інвестиції в людину, її освіту та здоров'я. Взірцевим прикладом даної доктрини є досвід економіки США, країн ЄС-15, скандинавських країн, Японії та Китаю, які перебуваючи в умовах інтелектуальної (інноваційної) конкуренції завдяки

високим темпам нарощування інвестицій у людський розвиток, охорону здоров'я, змогли забезпечити високі темпи економічного розвитку та сформувати потенціал соціально-економічної міцності [11, с. 14].

У 90-х роках ХХ ст. широкої популярності набула філософія сталого розвитку, головною метою якої є поступове нарощування національних потенціалів країн світу та підвищення рівня якості життя населення без нанесення шкоди природі та майбутнім поколінням. Зміст поняття сталого розвитку проявляється у перетині різних площин життя суспільства – економічної, соціальної, екологічної, політичної, державно-правової, технологічної тощо.

Штулер І.Ю. зазначив, що модель сталого економічного розвитку базується на сукупності ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук. Дана модель спрямована на зміну стосунків людини і природи задля розширення можливостей економічного зростання, та на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних спільнот [3, с. 219].

Розгортання всесвітньої кризи зумовило виникнення нових пріоритетів у наукових дослідженнях економічного розвитку які було сформовано у неокласичній моделі вільного ринку (неокласична контрреволюція). Основний зміст даної теорії полягає у необхідності лібералізації економіки, її зовнішньої відкритості, приватизації власності, інституційної перебуудови тощо [3, с. 218].

Історично доведено, що неокласична модель вільного ринку пройшла апробацію у розвинутих індустріальних країнах (США, Великобританії, Канаді, Німеччині і деяких інших країнах). З часом дана концепція була екстрапольована на країни, які розвиваються, і на постсоціалістичні держави [12, с. 27].

Парадигмою сучасних трансформаційних процесів як у світовому господарстві так і на рівні національної економіки є використання посткризового періоду для здійснення технологічного прориву і переходу до нового етапу ноосферизованого розвитку. Власне дослідження впливу структурних процесів на економічну динаміку відображено в площині теорій структурних трансформацій, серед яких слід виділити: інституційну теорію структурних трансформацій; теорію системної динаміки світового розвитку; наднаціональну теорію структурних трансформацій.

На нашу думку, залучення даних моделей в основу розвитку підприємств національної економіки передбачає: макроекономічну стабілізацію і структурну перебудову економіки; забезпечення ринкової конкуренції на основі лібералізації цін; використання конкурентної соціальної політики. При цьому зарубіжні економісти наголошують на необхідності структурної перебудови виробничих систем «фізичних інфраструктур» та «гуманітарних інфраструктур», на важливості й тривалості «фази структурного коригування», хоч основний акцент при цьому слід зробити на галузевій структурі економіки, як співвідношенні окремих галузей і секторів економіки.

Слід зауважити, що в умовах збільшення взаємозалежності країн у рамках глобалізованої економіки простежується зростання незалежності суб'єктів господарювання всередині країни, тобто знижується їхня підпорядкованість національним урядам. Досить дис-

кусійним є також питання визначення меж трансформаційності. Країни Центральної та Східної Європи умовними критеріями для себе обрали прийняття до ЄС і НАТО. Таким чином, новообрані члени ЄС (Чехія, Угорщина, Словаччина, Болгарія, Польща, Естонія, Латвія, Литва, Хорватія) ніби вже успішно завершили період суспільної трансформації. Відповідно Болгарія та Румунія є частково успішними. На відміну від них, Македонія, Албанія, Сербія й Чорногорія є неуспішними і такими, де процеси трансформацій відверто затягуються [13]. З цієї позиції Україну можна вважати також відносно неуспішною державою, в якій процеси трансформації зважаючи на євроінтеграційний вектор розвитку відбуваються не виправдано повільно.

Узагальнення парадигм економічного розвитку в умовах трансформаційних змін привело до нового, досконалішого розуміння як економічної та соціальної структури, так і процесу розвитку підприємницьких структур загалом, які знайшли своє відображення у теорії ендогенного розвитку. Характерною особливістю моделей ендогенного зростання є орієнтація як на внутрішні чинники так і механізми господарського розвитку, які в комплексі здатні забезпечити самовідтворення та саморозвиток цілісних економічних систем [14].

Серед вітчизняних науковців-прихильників теорії ендогенного зростання, слід відмітити В. Гейця, під керівництвом якого було проведено детальний економічний аналіз взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів економічного розвитку країни та галузей національного господарства, а також розроблено прогнози розвитку економіки України, визначено цільові орієнтири стабільного економічного зростання, інноваційно-інвестиційної модернізації, структурно-технологічного оновлення, підвищення якості життя та інституційних перетворень [15].

Загалом, згідно наукових положень теорії ендогенного зростання, поглиблених досліджень потребує саме система активізації економічної політики, особливо стосовно максимального залучення всіх наявних ресурсів і механізмів певної країни для формування національної економічної системи та її якісного і кількісного вдосконалення.

Висновки і пропозиції. Сучасні теорії та моделі економічного розвитку значно краще відображають зміст даних процесів на базі підприємств, акцентуючи увагу на дослідженні аспектів скорочення різниці між товаровиробниками багатих і бідних країн. Це, на нашу думку, поєднує сучасну теорію економічного зростання із теорією економічного розвитку. Адже обидві теорії передбачають дослідження факторів, які представники неокласичної теорії класифікували як екзогенні: економічні, політичні та соціальні інститути, походження правової системи, соціальний капітал, рівень життя населення, репутація, рівень довіри, релігія тощо.

Зважаючи на нагромаджені та сформовані парадигми теорій економічного розвитку, сучасна теоретична база адаптувала наявний економічний апарат моделей економічного розвитку. Узагальнення базових теорій економічного розвитку свідчить про перехід наукових поглядів від комплексу моделей економічного розвитку замкненого простору, до структурних трансформацій глобального масштабу із врахуванням інституційних та структурних прогалів, які притаманні

певним країнам на ранніх етапах їх розвитку. Поява значних доступних та достовірних масивів статистичної інформації в міжнародному вимірі, уможливила здійснення емпіричних досліджень та їх верифікації на базі теоретичних моделей національного економічного розвитку суб'єктів господарювання.

На нашу думку, теорія економічного розвитку національної економіки у сучасному вимірі концепцій управління має передбачати наступні умови:

– створення дієвого механізму розширеної взаємодії виробництва товарів, стимулювання кінцевого попиту та відповідно генерації доходів;

– досягнення бізнес-консенсусу українських товаровиробників та інституційних структур щодо цілей та способів економічного розвитку національної економіки в умовах структурних трансформацій;

– гармонійне поєднання національних інтересів економічного розвитку суб'єктів господарювання, зважаючи на моделювання визначених домінантів економічної орієнтації, технологічної мобілізації, соціальної гармонізації та реалізації конкурентних переваг, з форматом стратегічного управління в умовах світового господарства.

Отже, прогнозна модель економічного розвитку України повинна враховувати сучасні світові досягнення, орієнтуватися на суспільні цінності третього тисячоліття з його жорсткими детермінантами. Зокрема при моделюванні економічного розвитку національної економіки слід враховувати об'єктивні закономірності динамічних процесів соціально-економічної системи, ґрунтуватись на виваженій оцінці рушійних сил, джерел, ресурсів та факторів.

Список використаних джерел:

1. Schumpeter J.A. (1939) *Business cycles: a theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process in 2 vols.* New York : McGra. Hill. 461 p.
2. Кондратьев Н.Д. Основные проблемы экономической динамики. Москва : Наука, 1991. 550 с.
3. Штулер І.Ю. Еволюція теорій економічного розвитку у сучасному вимірі знань. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 216–219.
4. Ярченко Ю.В. Теорія економічних циклів і сучасна глобальна криза. *Таврійський науковий вісник*. 2012. Вип. 82. С. 384–388.
5. Chenery H. B. (1975) The structuralist approach to development policy. *American association Papers and Proceedings*. № 65. P. 310–316.
6. Harrod R. (1939) An Essay in Dynamic Theory I I *Economic Journal*. № 49. P. 14–33.
7. Domar E. (1946) Capital Expansion, Rate of Growth and Employment. *Econometrica*. N. 14. P. 137–147.
8. Joan Robinson (1962) *Essays in the Theory of Economic Growth*. Palgrave Macmillan UK. P. 138.
9. Желюк Т. Структурні трансформації як джерело формування нової якості економічного зростання. *Світ фінансів*. Наук. журнал. ТНЕУ, 2010. Вип. 2. С. 7–17.
10. Колодко Г.ж. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму. *Економіка України*. 2010. № 9. С. 10–11.
11. Москаленко О. М. Випереджаючий економічний розвиток: теоретико-інституціональні засади і проблеми реалізації в Україні. *Економіка України*. 2014. № 8 (633). С. 4–18.
12. Нова парадигма філософії економіки XXI століття. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2011. Вип. 46. С. 19–32.
13. Хлобистов С.В. Економічна безпека трансформаційної економіки [Відп. ред. С.І. Дорогунцов]. Київ; Чорнобильінтерформ, 2004. 260 с.
14. William Burg. (1998) *The Kissinger Transcripts*. New York, P. 340.
15. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. Київ : Логос, 1999. 500 с.
16. Кваснюк Б.С. Відтворювальна структура національної економіки. *Економічна теорія*. 2007. № 4. С. 71–82.

References:

1. Schumpeter J.A. (1939) *Business cycles: a theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process in 2 vols.* New York : McGra. Hill. 461 p.
2. Kondratev N.D. (1991) *Osnovnyie problemyi ekonomicheskoy dinamiki [The main problems of economic dynamics]* Moskva: Nauka, 550 p.
3. Shtuler I.Yu. (2016) *Evolutsiya teoriy ekonomichnogo rozvitku u suchasnomu vimiri znan [Evolution of theories of economic development in the modern dimension of knowledge]*. *Globalni ta natsionalni problemi ekonomiki*. Vip. 9, p. 216–219.
4. Yarchenko Yu.V. (2012) *Teoriya ekonomichnih tsikliv i suchasna globalna kriza [The theory of economic cycles and the current global crisis]*. *TavrIyskiy naukoviy vIsnik*. Vip. 82. p. 384–388.
5. Chenery H.B. (1975) The structuralist approach to development policy. *American association Papers and Proceedings*. № 65. P. 310–316.
6. Harrod R. (1939) An Essay in Dynamic Theory I I *Economic Journal*. № 49. P. 14–33.
7. Domar E. (1946) Capital Expansion, Rate of Growth and Employment. *Econometrica*. N. 14. P. 137–147.
8. Joan Robinson (1962) *Essays in the Theory of Economic Growth*. Palgrave Macmillan UK. P. 138.
9. Zhelyuk T. (2010) *Strukturni transformatsiyi yak dzherelo formuvannya novoyi yakosti ekonomichnogo zrostannya [Structural transformations as a source of formation of a new quality of economic growth]*. *Svit fInansiv*. Nauk. zhurnal. TNEU, Vip. 2. p. 7–17.
10. Kolodko Gzh. (2010) *Vid ideologiyineoliberalizmu do novogo pragmatizmu [From the ideology of neoliberalism to the new pragmatism]*. *Ekonomika UkraYini*. № 9. p. 10–11.
11. Moskalenko O.M. (2014) *Viperedzhayuchiy ekonomichniy rozvitok: teoretiko-institutsionalni zasadi i problemi realizatsiyi v UkraYini [Advancing economic development: theoretical and institutional principles and problems of implementation in Ukraine]*. *Ekonomika UkraYini*. # 8 (633). p. 4–18.

12. Nova paradigma filosofiyi ekonomiki XXI stolittya. [A new paradigm of philosophy of economics of the XXI century]. (2011) *Gumanitarniy visnik ZaporizkoYi derzhavnoYi InzhenernoYi akademiyi*. Vip. 46. p. 19–32.
13. Hlobistov E.V. (2004) *Ekonomichna bezpeka transformatsiyanoi ekonomiki* [Economic security of transformational economy] [Vidp. red. S.I. Doroguntsov]. Kyiv; ChornobilInterInform, 260 p.
14. William Burr. (1998) *The Kissinger Transcripts*. New York, P. 340.
15. *Transformatsiya modeli ekonomiki Ukrayini (Ideologiya, protirichchya, perspektivi)* [Transformation of the economic model of Ukraine (ideology, contradictions, prospects)] (1999) / za red. akad. HAH UkraYini V.M. Geysya. Kyiv: Logos, 500 p.
16. Kvasnyuk B.E. (2007) *Vidvoryvalna struktura natsionalnoyi ekonomiki* [Reproductive structure of the national economy]. *Ekonomichna teoriya*, № 4. S. 71–82.